

Pavla Štrukelj, Ljubljana, 1983.
Hrani: Slovenski etnografski muzej.

Pavla Štrukelj med terenskim raziskovanjem, Poljane pri Žužemberku, 1957.
Foto: Marija Makarovič. Hrani: Slovenski etnografski muzej.

DR. PAVLA ŠTRUKELJ 28. 6. 1921–20. 9. 2015

Novico, da je naša vedno mlada Pavlica za vedno zaspala, so mi sporočili sorodniki Pavle Štrukelj. Še pred nekaj tedni je bila dejavna na sestanku, kjer so obravnavali učinkovitejše vključevanje Romov v našo družbo in kjer se je – kot že tolikokrat – spet postavila v bran svojih Ciganov. Še kak teden pred tem sem jo srečal na ljubljanskem živilskem trgu, ko je pri svoji branjevki kupovala solato. Čeprav me je po starosti presegala za dobrih osem let, sem jo vedno imel za svojo mlajšo kolegico. Svoja leta je namreč Pavlica dobro skrivala. Vedno pa je bila ponosna na svojo rodno Štrukljevo vas, na svoje Bloke, na prelepo Vidovsko planoto. Na pokopališču ob stari farni cerkvi pri sv. Vidu nad Cerknico so jo letos 23. septembra položili k zadnjemu počitku. Od nje so se prišli posloviti tudi Romi iz Prekmurja in se ji zahvalili za vse, kar je Pavla Štrukelj storila zanje.

S Pavlo sva bila kolega etnologa kar 60 let. Srečal sem jo že kot študentko na seminarju pri prof. Zupaniču. To je bil ženski seminar. Spominjam se, da smo bili tam samo trije fantje: Tone Cevc, Jernej Šuštaršič in še en fejest fant, ki je pozneje pred množico vseh teh postavnih bodočih etnologinj ušel v semenišče in sem ga spet srečal kot kaplana v Metliki. Vse drugo je bil ženski svet: dve Pavli, Jaja, Dušica, Dalmatinka Seka, Milka in Marička, Pavlina sovaščanka iz Štrukljeve vasi. Tudi še pozneje, ko je bila že zaposlena v Etnografskem muzeju, sem s Pavlo sodeloval kot novinar. Spominjam se, da sem pisal o njenem prvem večjem strokovnem delu, o preučevanju peric v okolici Ljubljane. Obširno in zanimivo študijo o tej domači obrti je Pavla leta 1958 objavila v *Slovenskem etnografu*.

Ko sem kot ravnatelj konec leta 1962 prišel v Etnografski muzej, sva s Pavlo, ki je v muzeju skrbela tudi za zbirke neevropskih kultur, imela največ dela s prevzemom Skuškovce azijske zbirke in z njeno postavitvijo na gradu Goričane. Tako je Pavla prevzela skrb tudi za to postojanko takrat že Slovenskega etnografskega muzeja. Pri tem sva izredno dobro sodelovala. Sam sem organiziral in se dogovarjal za vse odmevne razstave neevropskih kultur, Pavla jih je uresničevala, postavljala v Goričanah. Pozneje se je Skuškovi pridružila še bogata Beblerjeva zbirka, po njej še Petkovškova zbirka in vsako leto še po nekaj zelo odmevnih razstav iz neevropskih dežel: *El Dorado, zlato iz Kolumbije* (40.000 obiskovalcev), *Umetnost Aboriginov – staroselecev Avstralije*, *Kitajsko novo leto*, *Ljudska umetnost Ekvadorja*, *Umetnost Aztekov*, *Ljudska umetnost Mehike*, *Ciper – otok Venere* in še kakšnih 50 razstav, odmevnih predavanj in muzejskih večerov. Pri skoraj vseh je bila Pavla Štrukelj podpisana kot avtorica strokovne postavitve razstave in kot avtorica in prevajalka besedil katalogov.

S Pavlo sva nekajkrat skupaj potovala po Afriki: po Keniji in leta 1963 po Senegal. Tega se še najbolj spominjam. Bila sva na prvem festivalu afriške umetnosti v Dakarju. Po končanem festivalu sva se odločila, da se skušava prebiti do najbolj skrivnostnega plemena v tem delu Afrike, do kraljestva Diola ob reki Kasamansi ob robu pragozda na jugu Senegala. To je bila prava dogodivščina. Z afriškim taksijem sva se odpeljala na jug, nato z ladjo po Gambiji in spet z afriškim taksijem in avtobusom, da sva prišla do vasi Osui, ki je bila sedež kraljestva. Posebno doživetje je bilo srečanje s

* Boris Kuhar, dr. etn., upok. kust., v letih 1962–1978 ravnatelj Slovenskega etnografskega muzeja; boris.kuhar@gmail.com.

kraljem Sibakujanom, ki je imel kar pet žena in kopico otrok. Pavla Štrukelj je bila uspešna in dejavna tudi na več področjih slovenske etnologije. Že v raziskovalnih Orlovih ekipah je največkrat raziskovala kar več tem. Spominjam se njenih odličnih zapisov s terena 19 – Loška dolina. Njeni zapisi segajo na področje šeg, verovanja, prehrane, lova, čebelarstva in prevoznništva, saj je bilo to pomembna dejavnost Loške doline. Kako nadrobno je opisovala furmane, ki so tovorili les na železniško postajo na Rakeku, nazaj pa so vozili najrazličnejše blago za trgovine in gostilne v Loški dolini. Furmani so bili zelo žejni, pa tudi iznajdljivi, namazani z vsemi žavbami, in so v sode z drobnim svedrcem zvrtali luknjice, tako da se je v podloženo posodico lahko nakapljalo slastno vince. Nato so luknjice zabili s klinčkom in dobro zamazali. Zamašek soda je ostal brezhiben. Vse to je po pripovedovanjih starih furmanov naša Pavlica verno zapisala. Pavlo je še posebej zanimalo tudi vraževerje. Zato je že ob začetku mojega ravnateljavanja nastala zelo odmevna razstava *Vraževerje na Slovenskem*. Z njo je muzej obudil eno od do takrat malo raziskanih etnoloških tem. Ob razstavi smo

zbrali in uredili veliko še neznanih podatkov, »razmetanih« po starih listinah, knjigah in časnikih, v arhivih, muzejih in zasebnih zbirkah. Razstava je pripomogla, da smo zbrali veliko dragocenega gradiva, listin in predmetov, brez katerih bi težko postavili sedanjo stalno razstavo Slovenskega etnografskega muzeja. Levji delež pri naši prvi razstavi o vraževerju na Slovenskem je imela prav naša Pavla. Tako je bilo pozneje tudi pri večini razstav na gradu Goričane. Največja skrb Pavle Štrukelj pa so gotovo bili Romi. Za njihovo raziskovanje se je odločila ne samo iz znanstvenih nagibov, temveč da bi jim pomagala do lepšega življenja, kot je sama zapisala v svoji imenitni knjigi *Romi na Slovenskem*. To je bila tudi njena doktorska disertacija. O njeni dejavnosti pričajo številni katalogi razstav na gradu Goričane in bogato gradivo, predvsem fotografsko in številni terenski zapisi, ki so danes skrbno shranjeni v arhivu Slovenskega etnografskega muzeja. Spomin na našo večno mlado in do zadnjega dne dejavno etnologinjo Pavlo Štrukelj ne bo nikoli zbledel. Lahko je svetel zgled mladim generacijam etnologov.

